

YTTERLÄNNÄS. (Ångermanland.)

Lenes är såsom särskildt pastorat uppfördt i 1314 års taxeregister öfver den s. k. Sexårgården med en årlig afgift af $\frac{1}{2}$ mark (DS 3, n. 1946). Till lösen af ärkebiskop Olof Björnssons pallium år 1316 bidrog kyrkoherden med 1 mark och kyrkan med $\frac{1}{2}$ mark (DS 3, n. 2043). Ännu i slutet af 1300-talet synes socknen behållit sin ställning som eget gäll och kallas till skillnad från Ångermanlands andra socken *Lenes* (Öfverlännäs) *Ytralänes* i det gåfvobref, som en socknebo Skiälbodhe Fardiäkesson d. 20 okt. 1390 utfärdade till förmån för prästbordet. Med sin moders och sina syskons samtycke skänkte denne till evärdelig ägo 11 sättungsland jord liggande i Sydenaker (Sunnanåker) under »kläreksens boordh a Ytralänes kirkla» med föreskrift, att dåvarande och kommande präster därstädes hvart arende år skulle hålla två vigilier och två

själamässor för hans anhörigas själar dels i långa fastan, dels midsommartiden, och i sina böner äfven hafva donator och hans föräldrar i åminnelse (Eckl. bost. II, s. 233). Då Ytterlännäs antagligen på 1400-talet lades som annex under *Torsåker* öfvergick denna donationsjord liksom prästbordets öfriga fastigheter till stomhemman åt khdarna i moderförsamlingen. En af dem herr Petrus Oestani lyckades genom kgl. bref 20 jan. 1579 utverka, att de ecklesiastika jordarne i Ytterlännäs (11 sädesland i Sunnanåker, 4½ sädesl. i Nordanåker och 14 sädesl. i Eed) fingo bortbytas mot 29½ sädesl. bondejord i Hof i Torsåker, med hvars prästbord ägorna införlifvades. Vid jordbytet undantogs emellertid en 11 alnars teg på holmen vid Sunnanåker, som evärdeligt skulle kvarligga under Ytterlännäs kyrkbord och hvilken ofvannämnde khde enl. K. Maj:ts medgifvande 1 febr. 1587 fick bruka under sitt hemman i Eds by mot erläggande af 5 dlr, K. Maj:t dock obetaget att vid godtfinnande mot samma summa igenlösa jorden i fråga. (Eckl. bost. II, s. 246.) Ytterlännäs prästbord anslogs 17 nov. 1837 mot viss afrad till khden i Torsåker till boställe åt härvarande komminister, efter det denne tidigare enl. kgl. bref 7 jan. 1832 af samma prästjord fått sig upplåtet 4½ tunnland odlad mark. En begäran af Ytterlännäsborna, att socknen skulle få afsöndras till särskildt gäll, afslogs af K. Maj:t 21 apr. 1845 och bifölls först i samband med lönerегleringsresolutionen af 19 mars 1869, då härvarande komministratur på samma gång skulle indragas. Regleringen trädde i kraft 1902; sedermera har en nyinrättad komministratur tillkommit, hvars innehafvare är stationerad vid Bollsta.

Ytterlännäs' gamla ännu kvarstående medeltida gråstenskyrka består af ett rektangulärt långhus, 62 fot långt, 35 fot bredt, med sakristia i nordost af yngre datum än själfva kyrkan. Trädörren mellan denna och det i sydväst belägna, likaledes senare tillkomna vapenhuset har konstsmidda järnbeslag af medeltida ursprung (se *Cornell*, fig. 8). De två stjärnhvalfven äro rikt dekorerade med målningar, signerade af den vid 1500-talets början verksamme kyrkomålaren Eghil. En af läktarne tillkom 1652, altaruppsatsen, som omramar korfönstret, förfärdigades 1739, predikstolen 1758 af Carl Hofverberg. Vid klockeskattens utgörande 1531 fick församlingen lösa sin klocka med 90 mark. Den finns ännu i behåll och har till inskrift änglahälsningen:

Ave Maria gracia plena Dominus terum, benedicta tu in mulieribus.

Då kyrktaket reparerades efter en af blixten år 1773 förorsakad eldsvåda, uppsattes å detsammas midt en huf, dit ofvannämnda och en senare anskaffad klocka flyttades från den fristående klockstapeln, hvilken nedrefs. Af äldre inventarier märkas i öfrigt en dopfunt, antagligen från 1200-talet, ett triumfkrucifix från omkring 1300, ett altarskåp, inhemskt arbete från 1400-talets senare hälft och en madonna i träskulptur af Hakon Gulleson från omkr. 1500.

Efter en mer än 20-årig strid om lämpligaste platsen lades år 1848 grunden till den nya stenkyrkan, belägen ej långt från den gamla på östra sidan af Svedjesundet å den s. k. Näsholmen. Hon håller 174 fot i längd, 60 fot i bredd och rymmer 850 personer, byggmästare var Jacob Norin, och invigningen förrättades 24 okt. 1854 enl. biskopens uppdrag af pastoratets khde prosten Paul Huss i Torsåker. Sakristian var ursprungligen inrymd i en utbyggnad i öster, men den ändrades till kor vid en 1896 företagen restauration, och en nya sakristia tillbyggdes i nordost. Bland de från den gamla kyrkan ärfda inventarierna märkas utom de två klockorna en kalk och patén från 1300-talet.

På sockenstämma 1850 beslöt församlingen att den gamla kyrkan för framtiden skulle underhållas, och medel härtill donerades 3 maj 1866 af en församlingsbo sjökapten Johan Nyberg.

[*Litt.: Harald Malmberg, Bidrag till en beskrifning öfver Ytterlännäs socken i Södra Ångermanland. Akad. afh. Ups. 1875. - Afbildningar af både gamla och nya kyrkan i Från ådalar och fjäll 1916, s. 57 o. 69. - Interiörer och diverse inventarier, se Cornell, Norrl. kyrkl. konst under medeltiden.*]

KYRKOHERDE.

1. **Frans Abraham Blix** (1903-22), f. 20 apr. 1846 i Säbrå, son till högmessopredikanten i Hsand Carl Johan Blix. Med mogenhetsex. i Hsand 29 maj 1865 stud. vid Upsala univ. ht. 1866. Efter därst. aflagda examina 1868 och prästexamen 20 jan. 1869 präst. i Sthm 24 jan. s. å., past.adj. i Degerfors 4 febr. 1869, v. past. därst. 22 juni s. å., fängelsepred. i Hsand 3 jan. 1870, förordn. att biträda komm. och v. pastorn i Hsand 23 febr. s. å.; t. f. brukspredikant vid Graninge bruk och vice komm. i Långsele fr. 1 maj 1872; ordinarie komm. i Långsele nya pastorat 24 febr. 1874, tilltr. 1 maj s. å., tillika t. f. pastor därstädes 3 juni s. å. till 1 maj 1875; aflade past.ex. 14 nov. 1876. Befullm. khde i Junsele 14 nov. 1879, tilltr. 1 maj 1880, kontr.prost i Ångermanl:s västra kontr. 10 febr. 1899; khde i Ytterlännäs nya pastorat 1 aug. 1902, tilltr. 1903, kontr. prost i Ångermanl:s östra kontr. 23 apr. 1910. Orator vid prästmötet i Hsand 1911. På grund af ålderdom tjänstledig fr. 15 okt. 1921 och bosatt i Hsand, pastor emeritus 1 maj 1922. LNO 1902.

G. 1/8 1872 m. *Hilda Sofia Katarina Gavelius*, f. 24/2 1847, dotter af bruksförvaltaren Claës August Gavelius och Hilda Augusta Hedberg.

Barn: *Hilda Elisabeth (Lisa) Kristina*, f. 19/5 1873, lärarinna vid småskoleseminariet i Hsand; *Anna Maria Helena*, f. 18/7 1874, g. 4/10 1905 m. jordbrukskonsulenten i Västerbottens län Martin Henrik Bergström, Teg vid Umeå, änka 1922; *Karl August*, f. 5/10 1876, fil. kand., lärov. adj. i Örebro, g. 12/10 1912 m. Anna Amalia Sofia Daug; *Hedvig Irene*, f. 3/7 1879; *Klas Hilding*, f. 3/11 1881, teol. o. s. m. kand., döfstumpräst i Örebro, g. 24/7 1914 m. sin kusin Karin Blix, dotter till prof. Magn. Blix i Lund.

Tr.: Brevvet till Diognet. Öfversättning med inledning och några anmärkningar (afh. för pastoralex.) 1876. - Predikan på 5. sönd. eft. Trettondedagen (i Predikn. af Hsands stifts prester 1. 1883). - Huru skall frågan om den s. k. lekmannaverksamheten lösas? Föredrag vid Ångermanlands v. kontrakts presters möte i Liden d. 17 juli 1884 (i Teol. tidskr. 25, 1885). - Predikan på Påskdagen (i Vårt Lands predikobil. 1887 n. 14). - Presten och politiken (i Teol. tidskr. 28, 1888). - Bör presten helst äfven vara jordbrukare? (i Sv. kyrkotidn.) - Om orgelns användning vid gudstjänsten (i Kult och konst 1906). - De Tolf Apostlars lära. Oration vid prestmötet i Hernösand 1911 (i Prästmöteshandl.). - Om husandakten. Sthm 1912. - Om tolkningen af M:t 28: 19 b (i Kyrklig tidskr. 1915).